

2023-2024 оқу жылында

КМҚК №11 «Таңшолпан-2» бөбекжай-бақшасы педагогтарының кәсіби этикасының қалыптасу мониторингінің жиынтық кестесі

Этикалық немесе моральдық мінез-құлық-бұл әр адамның өзінің және айналасындағы адамдардың іс-әрекеттерін түсінуі. Этикалық мінез-құлық-бұл қоғам қабылдаған адамгершілік құндылықтарды жүзеге асыру: мейірімділік, өзара түсіністік, ақылдылық, ізгілік, мейірімділік, ар-ождан, эмпатия, достық, жанашырлық, әділеттілік, ынтымақтастық, өзара көмек және басқалар. Моральдық мінез-құлықпен қатар жеккөрушілік пен әділетсіздікке негізделген азғындық бар. Моральдық мінез-құлық-бұл адамның құндылықтары мен рухани ұмтылыстарының жүйесі, ал азғындық оның жеке басын бұзады. Тұлғаның сана деңгейін анықтау, мінездің моральдық-құндылық көріністерін, этикалық мінез-құлықты бағалауды анықтау үшін әртүрлі әдістер бар. Ұсынылған әдістер тәрбиешілердің адамгершілік мәдениетін зерттеуге бағытталған, оның этикалық мінез-құқының негіздерін, өзін-өзі бағалауды және балабақша тәрбиешісінің этикалық түсініктерін зерттеуге мүмкіндік береді.

№11 «Таңшолпан-2» бөбекжай-бақшасы педагогтарының кәсіби этикасының қалыптасуын, олардың этикалық мінез-құлықын зерттеу жүргіздім. Зерттеуге №11 «Таңшолпан-2» бөбекжай-бақшасы педагогикалық ұжымының 17 тәрбиешісі қатысты.

Төменде №11 «Таңшолпан-2» бөбекжай-бақшасы педагогикалық ұжымы 1-қосымшада 2-кесте түрінде ұсынылған.

1-қосымша 1-кесте

КМҚК №11 «Таңшолпан-2» бөбекжай бақшасы педагогтар тізімі

	Жас тобы	Педагогтың аты -жөні	Білімі	Пед\лық өтілі	Педагогтың жасы	Санаты
1	Кіші топ (2-3жас) «Достық»	Алиева Л.Э	Жоғары	11ж	46	Санатсыз
2	Кіші топ (2-3жас) «Нұршуақ»	Алгазиева А Сабряева Д.М	жоғары жоғары	2ж 7 ай	35 36	санатсыз Санатсыз
3	Ортаңғы топ (3-4жас) «Айналайын»	Губашева Г.Н	Арн.орта	7жыл 11ай	30	Педагог-модератор
4	Ортаңғы топ (3-4жас) «Нұрбөбек»	Каирова А.А	Жоғары	11ж 2ай	37	Педагог-модератор
5	Ортаңғы топ (3-4жас) «Шаттық»	Карабалина А.М Есенғалиева Г.Б	Жоғары Арн.орта	10ж 9ай 2ж 3ай	39 43	Санатсыз Санатсыз
6	Ересек топ(4-5жас) «Айгөлек»	Тарғынқызы Г	Арн.орта	1ж 6ай	24	Санатсыз
7	Ересек топ(4-5жас) «Еркетай»	Аленова Б.С	Жоғары	4ж 4ай	43	Санатсыз
8	Ересек топ(4-5жас) «Балдаурен»	Елешова А.З	Жоғары	2ж	38	Санатсыз
9	Ересек топ(4-5жас) «Қошақан»	Ибатоллақызы Ж	жоғары	4ж	30	Санатсыз

10	МАД (5-6) «Шаңырақ»	Олжабай А.А	Жоғары	8ж бай	31	Педагог-модератор
11	МАД (5-6) «Көркем»	Қаржауова А.Д	Жоғары	8ж 3ай	35	санатсыз
12	МАД (5-6) «Қызғалдақ»	Нұрғожина Р.Т	Арн.орта	7жыл 3ай	50	Педагог-модератор
13	МАД (5-6) «Гүлдер»	Ерболқызы Г.	Жоғары	8ж бай	31	2санат
14	Саз пәні маманы	Амиргазина М.Ш	Арн.орта	7 жыл	46	2 санат
15	Дене ш\н	Уралова А.И	Арн.орта	1ж	30	Санатсыз
16	Би жетекшісі	Зулхашева Қ.М	Арн.орта	8ж 3ай	32	Санатсыз

Тәрбиешілердің этикалық құзыреттілігін зерттеу бірнеше кезеңнен өтті: тестілеу, оның барысында мұғалімдерге сауалнамалар толтыруға, әңгімелер жүргізуге, этикалық мінез-құлық тақырыбына сұрақтар қойылды. Педагогикалық құзыреттіліктің қалыптасуы мен кәсіби этиканың қалыптасуы арасындағы байланыс анықталды. Тәрбиешінің педагогикалық құзыреттілігі, негізгі білімі, дағдылары неғұрлым жоғары болса, оның тұлғасы соғұрлым дамыған және ол балалармен және әріптестерімен өзара әрекеттесудің этикалық принциптерін ұстанады. Этикалық құзыреттілік-бұл тәрбиеші мамандығына қажетті туа біткен немесе адал еңбекпен келген қолайлы қасиеттердің болуы, маман ретінде кәсіби міндеттердің белгілі бір мәселесін шеше алатын жеке қабілет. Тәрбиешінің этикалық құзыреттілігі үшін өзін-өзі тәрбиелеу процесінде жетілдірілуі керек - негізгі білім, дағдылар мен қабілеттер қажет. Этикалық құзыреттілік – бұл үйренуге болатын нәрсе, яғни біздің зерттеуімізде – бұл педагогикалық шеберлікті меңгеру деңгейі, оның педагогикалық, психологиялық және әдістемелік сауаттылығы, белгілі бір жас тобындағы балалармен практикалық тәжірибенің болуы. Тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігінің негізгі компоненттеріне мыналар жатады: **Реттеуші құзыреттілік**-тәрбиешінің эмоцияларын бақылау, мінез-құлқын басқару, стресске төзімділік және рефлексия қабілеті.

Коммуникативті құзыреттілік-тындау, сөйлеу дағдылары, экстраверсия және эмпатияны қамтитын мағыналы кәсіби сапа. Педагогикалық ұстаным, психологиялық-педагогикалық құзыреттілік, адамгершілік және педагогикалық тәжірибенің болуы тәрбиешінің этикалық құзыреттілігінің деңгейін анықтайды-оның этикалық мінез-құлқы, тұтастығын қалыптастырады, оған жеке стиль береді. Тәрбиешілердің этикалық құзыреттілігін зерттей отырып, бірнеше деңгейлерді шартты түрде ажыратуға болады.

Жоғары деңгей, мұғалімдер этика бойынша білімге ие және оларды кәсіби қызметінде қолданады. Этикалық мінез-құлықтың жоғары деңгейі, моральдық сана. Педагогикалық такт тұрақты. Іс-әрекеттің адамгершілік мотивтері.

Орта деңгей, тәрбиешілер этикалық білімге ие, бірақ олардың этикалық мінез-құлқы эпизодтық сипатта болады. Жанжал мен тітіркену деңгейі төмен. Этикалық мінез-құлық қалыптасады.

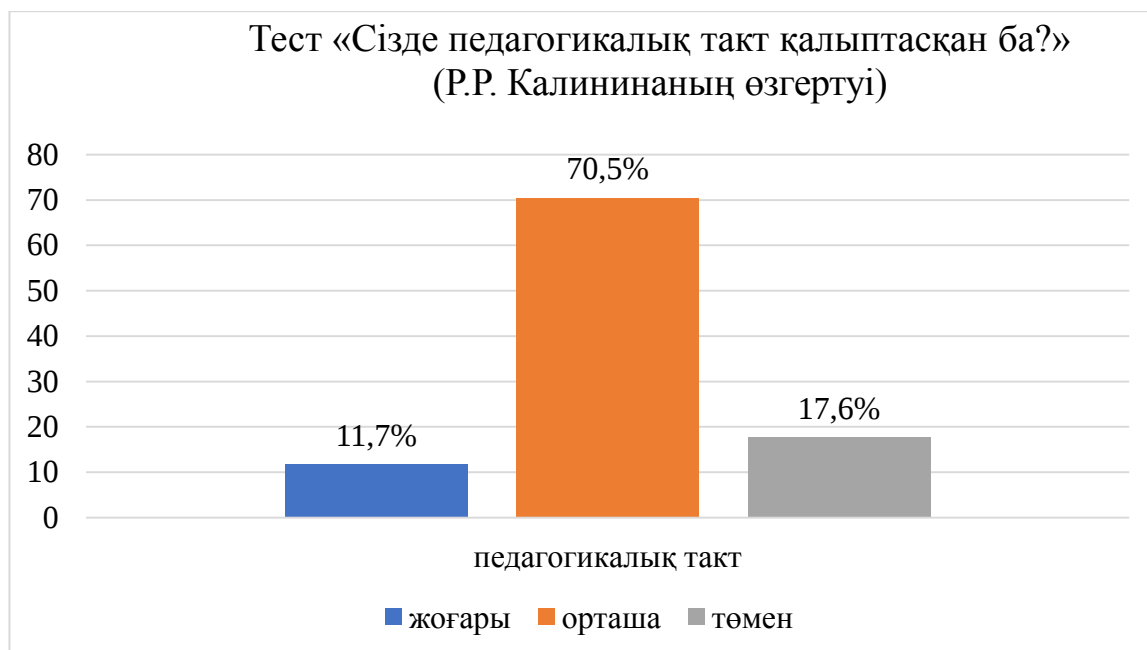
Төмен деңгей, тәрбиешілердің этикалық білімі жоқ және сәйкесінше мінез-құлықты этикалық деп айту қиын. Тітіркенудің, жанжалдың жеткілікті жоғары дәрежесі. Негізінен тәрбиешінің материалдық құндылықтарға бағдарлануы, ал кәсіби жетістіктің құндылықтары қалыптаспаған. Этикалық мінез-құлықтың төмен деңгейі көбінесе авторитарлық тәрбие стиліне әкеледі.

Нәтижелер 2-кестеде көрсетілген

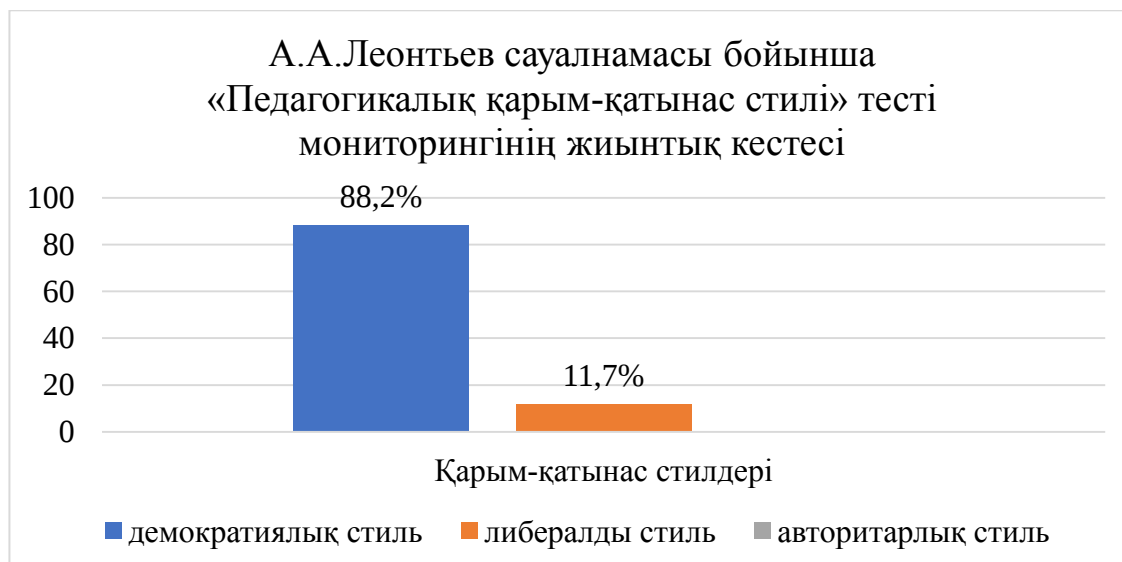
Әдістемелер	Кәсіби құзыреттілік көрсеткіші	Деңгейлер		
		Төмен	Орташа	Жоғары
Тест «Сізде педагогикалық такт қалыптасқан ба?» (Р.Р. Калининаның өзгертуі) <i>Нәтижелер 1-суретте диаграмма түрінде берілген.</i>	Педагогтың этикалық құзыреттілігін анықтау, олардың этикалық мінез-құлық, педагогикалық құралы ретінде шеберлігін анықтау	Алиева Л. Сабрьева Д. Ташева К.Ж	Уралова А.И Олжабай А.А Нұрғожина Р.Т Ибатоллақызы Ж. Қайсағалиева А.Т Ерболқызы Г.Е Елешова А.З Тарғынқызы Г Қарабалина А.М Қаржауылова А.Д Ғұбашова Г.Н Амиргазина М.Ш	Аленова Б.С Каирова А.А
А.А.Леонтьев сауалнамасы бойынша «Педагогикалық қарым-қатынас стилі» тесті <i>Нәтижелер 2-суретте диаграмма түрінде берілген.</i>	1-деңгей Балл саны 2-ден 1,1-ге дейін демократиялық стиль Сіз балалардың жалпы дамуына бағытталған оқытуды ұйымдастыру шарттарын меңгерген демократиялық педагогсыз. Сіз өзіңіздің жұмысыңызда баланың жеке ерекшеліктерін сәтті ескере аласыз. Ұжымның дамуын ынталандыруды білесіз. Сіздің тәрбиеленушілеріңіз сізбен сөйлесуге қызығушылық танытады. Мұндай тәрбиеші этикалық тұрғыдан сауатты, ол оқыту мен тәрбиені ұйымдастыру тәсілдеріне ие. Оның әрекеттері балалардың жалпы дамуына бағытталған. Өзінің кәсіби іс-әрекетінде тәрбиеленушілердің жеке ерекшеліктерді сәтті ескере алады. Бұл стильдегі тәрбиешілер өзара әрекеттесуде, назар аударуда барлық қатысушыларының бірдей құндылығын мойындайды, диалогқа ұмтылады. Тәрбиешілер балалар қай жерде өз бетінше жеңе алатын болса араласпайды, бірақ оларды қайда және қалай басқару қажетті болғанда қолдайды. Тәрбиешілер балалар әрекетінің тәжірибесі мен мотивтерін тәрбиенің мақсаттары мен міндеттерімен қатар ескереді. Балаларды дамыту үшін педагогикалық әдістерді қолданады. Сіздің тәрбиеленушілеріңіз сізбен қарым-қатынасқа қызығушылық танытады. Бұл стиль тәрбиеленуші тұлғасын дамытуда ең нәтижелі болып саналады. Дегенмен, өзіңіз туралы пікіріңіз сұрақтарға жауаптарыңызда көрінетін жоғары өзін-өзі бағалаудың салдары ма деп ойлаңыз?			Қаржауылова А Алиева Лаура Қарабалина А.М Тарғынқызы Г Ташева К.Ж Уралова А.И Ерболқызы Г. Амиргазина М Каирова А Ибатоллақызы Ж Ғұбашова Г.Н Елешова А.З Нұрғожина Р.Т Аленова Б.С Олжабай А.А
	2-деңгей 1-ден 0,1-ге дейінгі ұпайлар саны Тәрбиенің либералды түрі. Сіз оқытуды ұйымдастырудың және балалармен тікелей қарым-қатынас жасаудың негізгі шарттарын түсінесіз. Мұндай тәрбиешілер балаларды ұйымдастыруды дұрыс жасай алмайды, оларға мінез-құлықта қажетсіз еркіндікке жол береді, оларды бақыламайды, балалардың өміріне немесе денсаулығына зиянды қауіп төнген жағдайда ғана "қосылады". Мұғалім балалар тобында болып жатқан оқиғалардан алшақтайды. Ол тәрбиеленушілерге әсер етпейді. Оқытудың маңызды сәттері және		Сабрьева Д Қайсағалиева А	

	балалармен тікелей қарым-қатынас орын алады, бірақ олар тек "үлгі" бойынша жүреді. Бұл стиль тәжірибесіздіктің нәтижесі немесе шаршаудың, эмоционалды күйіп қалудың белгісі. Кейде - тәрбиешінің топ құрамына реакциясы. Мысалы, топта дамуында ауытқулары бар балалар көп болған кезде және тәрбиеші оларға әсер ете алмайтындығына және мінез-құлқын жақсартып алмайтындығына сенімді. Сіздің жағдайда балалардың тәуелсіздігін қалыптастыру үшін дамушы жағдайларды жиі жасау керек, олардың эмоционалды жауаптылығына жағдай жасау керек, тәрбиеленушілердің бастамасын, жеке шығармашылық пен балалардың қарапайым білімді игеруіне бағытталған әрекеттерді құптау керек. Балалар қауіпсіз ортада ойнағанда немесе жеңіл, белгілі әрекеттерді орындағанда либералды стиль элементтерін қолданыңыз.			
Тәрбиешінің толеранттылығын өзін-өзі бағалауға арналған сауалнама (авторы Ю. А. Макаров) <i>Нәтижелер 3-суретте диаграмма түрінде берілген.</i>	Тәрбиешілердің толеранттылық деңгейін анықтау, қалыптасуын зерттеу олардың тәрбиеленушілерге деген этикалық мінез-құлқы. Төмен деңгей. 10 ұпайдан аз-педагог мамандығы сіз үшін емес. Сіз өзіңізге басқа әрекеттерді табуыңыз керек. Толеранттылық өте төмен деңгейде.			
	Орташа деңгей. Төзімділіктің оңтайлы деңгейі 11-ден 28-ге дейін ұпай. Бұл деңгей әріптестердің, тәрбиеленушілердің және олардың ата-аналарының тәрбиеші қызметін жоғары бағалауымен байланысты.		Алиева Л Сабрьева Д Ташева КЖ Уралова А.И Олжабай А.А Нұрғожина Р Ибатоллақызы Ж Қайсағалиева А.Т Ерболқызы Г Елешова А.З Тарғынқызы Г Қарабалина А.М Қаржауылова А.Д Ғұбашова Г.Н Амиргазина М.Ш Аленова Б.С Каирова А.А	
	Жоғары деңгей. 28-ден астам балл, толеранттылықтың шамадан тыс көрсетілгенін білдіреді. Сонымен қатар, мұғалімнің шамадан тыс эмоционалды сипаты мен толерантты көзқарастарына байланысты педагогикалық қызметті жүзеге асыру өте қиын.			
«Сіздің қарым-қатынас мәдениетіңіз бен этикетіңіз» (автор Т.В. Мишаткина) <i>Нәтижелер 4-суретте диаграмма түрінде берілген.</i>	Тәрбиешіге өзі үшін де, тәрбиеленуші үшін де қажет, этикет және қарым-қатынас мәдениетінің негізгі талаптарын білу. 200-300 ұпай Сізде жоғары қарым-қатынас қабілеттері бар. Сіз өзіңізге риза болуыңыз керек. Сізбос уақытыңызды адамдардың арасында өткізесіз және кез келген қоғамға қолайлы-сіз көптен күткен қонақсыз. Сізде жанды ақыл әсерлі ой бар, жақсы тыңдаушы және әңгімелеушісіз. Сіздің барлық қабілеттеріңіз бен таланттарыңыз нәтижесінде сіз кез келген компанияның сәні, шынайы жаны боласыз;			
	100-200 ұпай Сізді көпшіл адам деп айту қиын. Сіздің қарым-қатынасқа деген көзқарасыңызды анықтау оңай емес. Бір жағынан, сізді		Алиева Л Сабрьева Д Ташева КЖ	

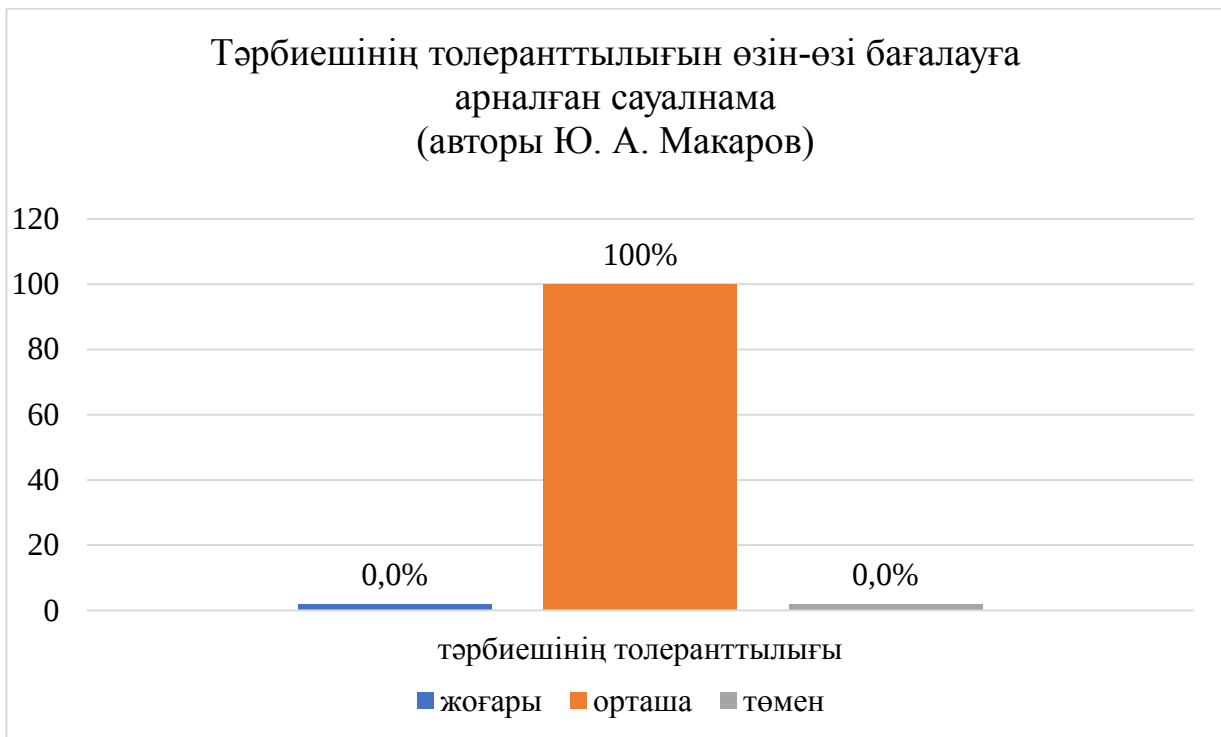
	қоғамның жағымды мүшесі ететін қасиеттеріңіз бен бейімділіктеріңіз бар. Екінші жағынан, сіздің мінезіңіздің кейбір қасиеттері алғашқыларды бәсеңдететін сияқты, достар тобынан ләззат алуға сізге кедергі келтіреді. Сіздің компанияңызда Сіз өзіңізді өте ыңғайлы сезінесіз, бірақ жаңа ортаға бейімделу сізге қиын. Көп нәрсе сіздің көңіл-күйіңізге байланысты. Өзіңізге таныс адамдардың арасында сіз өзіңізді өте жақсы, ыңғайлы сезінесіз.		Уралова А.И Олжабай А.А Нұрғожина Р Ибатоллақызы Ж Қайсағалиева А.Т Ерболқызы Г Елешова А.З Тарғынқызы Г Қарабалина А.М Қаржауылова А.Д Ғұбашова Г.Н Амиргазина М.Ш Аленова Б.С Каирова А.А	
	50-100 ұпай Әдетте, сіз жалғыздықты ұнатасыз. Тар отбасылық ортада сіз үлкен компанияға қарағанда әлдеқайда жақсы сезінесіз. Айтпақшы, тарихта қалған көптеген атақты тұлғалар көбінесе осы санаттағы адамдар қатарына жататын; Неғұрлым ашық болуға тырысыңыз, сонда өмір әлдеқайда жеңіл болады.			



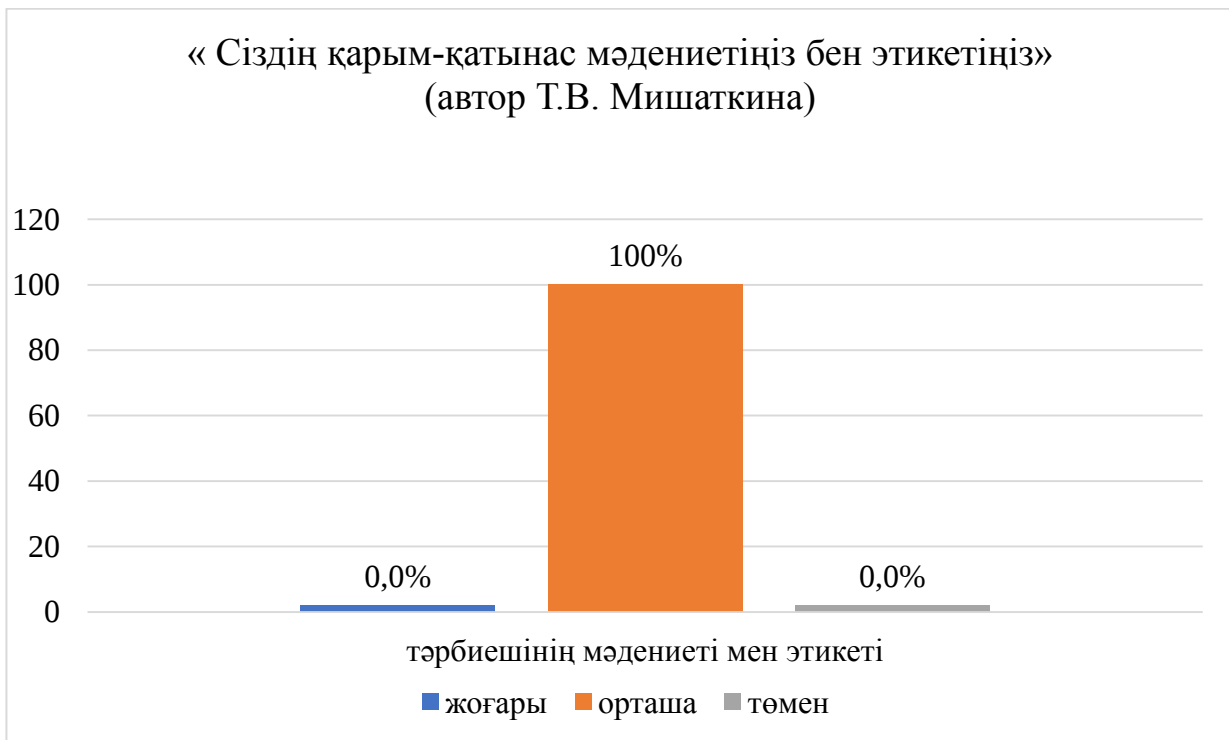
Сур.1. Тәрбиешінің этикалық құзыреттілік деңгейлері



Сур.2. «Педагогикалық қарым-қатынас стилі»



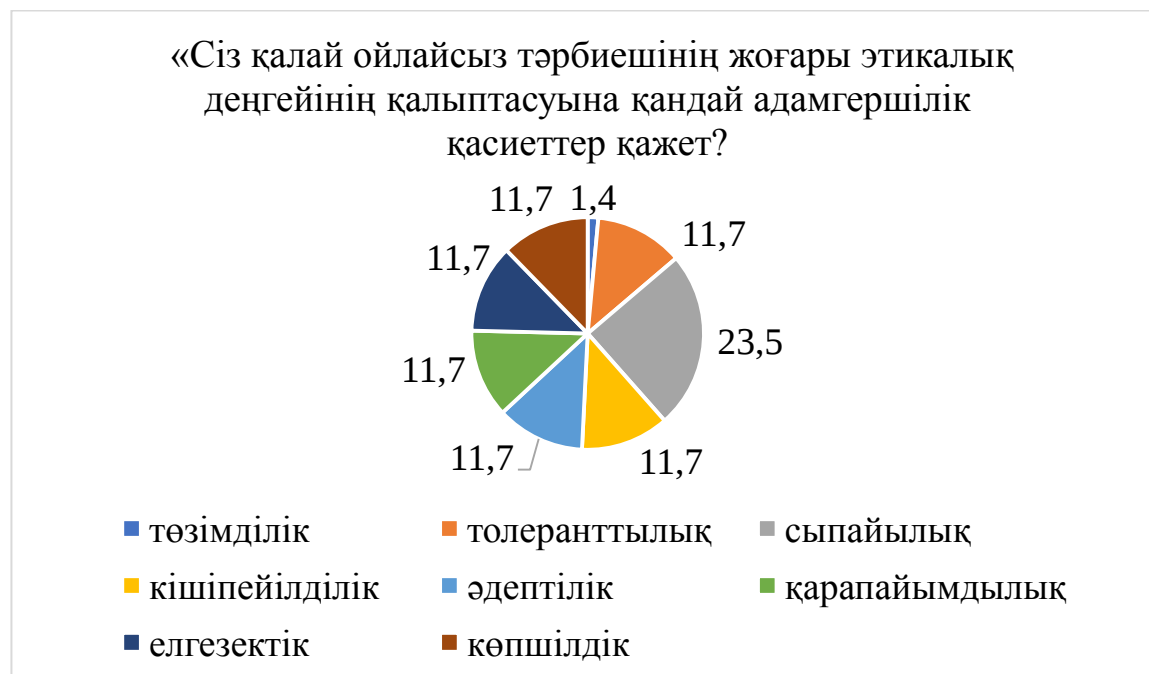
Сур.3. Тәрбиешінің толеранттылығын өзін-өзі бағалауы



Сур.4. Тәрбиешінің мәдениеті мен этикеті

Деректерді растау үшін қосымша сауалнама жүргізілді. Педагогтарға сұраққа жауап беру ұсынылды: «Сіз қалай ойлайсыз тәрбиешінің жоғары этикалық деңгейінің қалыптасуына қандай адамгершілік қасиеттер қажет? Мұғалімдердің пікірлері екіге бөлінеді төмендегідей: сыпайылық – 4 адам, кішіпейілділік– 2 адам,әдептілік – 2 адам, қарапайымдылық – 2 адам, елгезектік – 2 адам,төзімділік – 1 адам, толеранттылық– 2 адам, көпшілдік– 2 адам.

№	Педагогтың аты-жөні	жауабы
1.	Алиева Лаура	сыпайылық
2.	Сабрьева Динара	әдептілік
3.	Ташева Күләш Жылқыбаевна	кішіпейілділік
4.	Олжабай Айдана Абайқызы	елгезектік
5.	Нұрғожина Райгул Тыныбқызы	қарапайымдылық
6.	Ибатоллақызы Жайдар	көпшілдік
7.	Қайсағалиева Аида Тарихқызы	сыпайылық
8.	Ерболқызы Гаухар	төзімділік
9.	Елешова Анаргүл Зиноллаевна	толеранттылық
10.	Тарғынқызы Гулзада	сыпайылық
11.	Қарабалина Асел Мағауияевна	толеранттылық
12.	Қаржауылова Айнұр Дүйсембіна	сыпайылық
13.	Ғұбашова Гүлнара Нұрқызы	әдептілік
14.	Амиргазина Манаргул Шаймырһна	кішіпейілділік
15.	Каирова Альбина Адиевна	елгезектік
16.	Уралова Айзада Илиясқызы	қарапайымдылық
17.	Аленова Бибигуль Сатыбһвна	көпшілдік



Сур.5. Тәрбиешінің жоғары этикалық деңгейінің қалыптасуына қажет

Тұлғаның адамгершілік қасиеттерінің бағалау сипаттамаларын талдау осы қасиеттер тобының ішінде екі кіші топты бөлуге мүмкіндік берді. Бірінші тәрбиешілердің жалпы идеологиялық моральдық ұстанымды сипаттайтын сипаттамалар кіреді(идеялық, жауапкершілік, парыз сезімі сияқты,принциптілік, ұжымшылдық, адамдарға деген сүйіспеншілік, адалдық).

Екінші кіші топ дамуды сипаттайтын сипаттамалардан тұрады адамның адамгершілік қасиеттері (қарапайымдылық, өзіне деген талапшылдық,адамдарға мейірімділік, сыпайылық)

Осылайша мониторинг қорытындысы «Сізде педагогикалық такт қалыптасқан ба?» тесті бойынша этикалық мінез-құлықтың төмен деңгейін көрсеткен, әдептіліктің дамуының бірінші деңгейіне жататын ,педагогикалық әдептілік тұрақсыз, тәрбиешінің этикалық мінез-құлқы қалыптаспаған: А-ва Л.,С-ва Д.,Т-ва К.Ж. - үш педагог анықталды. Оларға танымдық және кәсіби мотивтер жетіспейді, өзін-өзі тәрбиелеуге мұқтаждық, өзін-өзі жүзеге асыру,кәсіпке ұмтылу жоқ. Тәрбиешілер: А-ва Л.,С-ва Д.,Т-ва К.Ж.-а қатты ашуланшақтық пен жанжалдың жоғары дәрежесі. Негізінен тәрбиешілердің материалдық құндылықтарға бағдарлануы,кәсіби жетістіктер қалыптаспаған. **Этикалық мінез-құлықтың төмен деңгейі.**

Ұсынымдар: педагогикалық шеберлік деңгейін меңгеріңіз,педагогикалық, психологиялық және әдістемелік сауаттылығыңызды арттырыңыз, жас ерекшелігіне сай балалармен жұмыс істеудің практикалық тәжірибесін үйреніңіз.

Орташа деңгей. Осы деңгейдегі 12 тәрбиеші (У-ва А.И.,О-й А.А.,Н-на Р.Т.,И-қызы Ж., Қ-ва А.Т,Е-қызы Г.,Е-ва А.З.,Т-қызы Г.,Қ-на А.М.,Қ-ва А.Д,Ғ-ва Г.Н., А-на М. Ш. -өз қызметінде білім мен дағдыларды игеруге тұрақты қызығушылық бар. Кәсібінің ерекшеліктерін білуге қызығушылық, өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндіктері. Өзін-өзі тәрбиелеу қажеттілігі, жеке жетістіктер. Басым құндылықтар көбірек материалдық сипатта. Жанжал мен тітіркену дәрежесі төмен. Этикалық мінез-құлық қалыптасқан.Өз қызметін жоспарлау, талдауды біледі. Балалармен демократиялық байланыс. У-ва А.И.,О-й А.А.,Н-на Р.Т.,И-қызы Ж.,- ерекше атап өткім келеді. Бұлар этикалық мінез-құлықтың жоғары көрсеткіштеріне ие. Е-ва А.З.,Т-қызы Г.,Қ-на А.М.,Қ-ва А.Д.-сонымен қатар балаларға, әрқайсысына ерекше, жеке көзқараспен ерекшеленеді. Қарым-қатынастың жеңілдігі мен көңілділігі, бұл мұғалімдердің іс-шаралар деген құштарлығы, балалардың жүрегінде ұзақ уақыт бойы балабақшаға деген жақсы естеліктер қалдырады.

Жоғары деңгей. Бұл тест бойынша өзін-өзі тәрбиелеу қажеттілігі айқын көрінетін,кәсіби жетістіктерге деген құштарлық жоғары (А-ва Б.С.,К-ва А.А)-екі педагог анықталды. Бұл деңгейдегі мұғалімдер біліммен ,интеллект, пәндік және педагогикалық мәдениеттің жоғары дәрежесімен сипатталады.Кәсіби өзін-өзі тәрбиелеу қажеттілігі және рухани дайындықөз бетімен жұмыс істеу. Олар оқыту мен тәрбиелеу, баланың әлеуетті мүмкіндіктеріге қамқорлық жасауды жүзеге асырады. Бұл топтың ерекшелігі-келесі қасиеттер ұйымшылдық, күшті ерік-жігер, өзіне және басқаларға деген талапшылдық.

А.А.Леонтьев сауалнамасы бойынша «Педагогикалық қарым-қатынас стилі» тесті қорытындысы.

17 педагогтың біреуі (Г-на И.К)-0-ден -0,9-ға дейінгі балл санын жинап,3 деңгейге,авторитарлық тәрбие түріне жататыны анықталды. Бұл тәрбиеші балалардан соқыр және сөзсіз бағынуға қол жеткізеді,баланы түзетеді, қайта жасайды. Ол балалардың іс-әрекетіне мүмкіндігінше жиі араласуды, бағалауды, түзетуді,мәжбүрлеуді қажет деп санайды. Нәтижесінде баланың мотивациясы төмендейді, іс-әрекет еркіндігін көрсетуге ниет жоқ. Мүмкін бұл қарым-қатынас стилі бір балаға қолайлы болар, бірақ көп жағдайда басқа балалар онымен қарым-қатынаста үлкен сенімсіздікті сезінеді.

Ұсыным:Барынша әр баланың дамуы үшін, сізге қарым-қатынасты үйлестіруге ықпал ететін ыңғайлы атмосфера құру қажет. Жұмысты бастаңыз!

Екі педагог (С-ва Д.,Қ-ва А.Т.-2-деңгей тәрбиенің **либералды стилін қолданады**. Бұл тәрбиешілер балаларды ұйымдастыруды дұрыс жасай алмайды, оларға мінез-құлықта қажетсіз еркіндікке жол береді,оларды бақыламайды, балалардың өміріне немесе денсаулығына зиянды қауіп төнген жағдайда ғана "қосылады". Олар балалар тобында болып жатқан оқиғалардан алшақтайды,тәрбиеленушілерге әсер етпейді.Оқытудың маңызды сәттері және балалармен тікелей қарым-қатынас орын алады, бірақ олар тек "үлгі"бойынша жүреді. Бұл стиль тәжірибесіздіктің нәтижесі немесе шаршаудың, эмоционалды күйіп қалудың белгісі. Кейде - тәрбиешінің топ құрамына реакциясы. Мысалы, топта дамуында ауытқулары бар балалар көп болған кезде және тәрбиеші оларға әсер ете алмайтындығына және мінез-құлқын жақсартып алмайтындығына сенімді.

Ұсыным: Сіздің жағдайда балалардың тәуелсіздігін қалыптастыру үшін дамушы жағдайларды жиі жасау керек, олардың эмоционалды жауаптылығына жағдай жасау керек, тәрбиеленушілердің бастамасын, жеке шығармашылық пен балалардың қарапайым білімді

игеруіне бағытталған әрекеттерді құптау керек. Балалар қауіпсіз ортада ойнағанда немесе жеңіл, белгілі әрекеттерді орындағанда либералды стиль элементтерін қолданыңыз.

Қалған 16-педагог-1-деңгей, яғни балалардың жалпы дамуына бағытталған оқытуды ұйымдастыру шарттарын меңгерген демократиялық педагогтар. Олар өз жұмысында баланың жеке ерекшеліктерін сәтті ескере алады. Ұжымның дамуын ынталандыруды біледі.

Тәрбиеленушілеріңіз олармен сөйлесуге қызығушылық танытады. Мұндай тәрбиеші этикалық тұрғыдан сауатты, ол оқыту мен тәрбиені ұйымдастыру тәсілдеріне ие. Оның әрекеттері балалардың жалпы дамуына бағытталған. Тәрбиешілер балалар қай жерде өз бетінше жеңе алатын болса араласпайды, бірақ оларды қайда және қалай басқару қажетті болғанда қолдайды. Тәрбиешілер балалар әрекетінің тәжірибесі мен мотивтерін тәрбиенің мақсаттары мен міндеттерімен қатар ескереді. Балаларды дамыту үшін педагогикалық әдістерді қолданады.

Ұсыным: Сіздің жағдайда балалардың тәуелсіздігін қалыптастыру үшін дамушы жағдайларды жиі жасау керек, олардың эмоционалды жауаптылығына жағдай жасау керек, тәрбиеленушілердің бастамасын, жеке шығармашылық пен балалардың қарапайым білімді игеруіне бағытталған әрекеттерді құптау керек. Балалар қауіпсіз ортада ойнағанда немесе жеңіл, белгілі әрекеттерді орындағанда либералды стиль элементтерін қолданыңыз.

Барлық тәрбиешілердің толеранттылық деңгейі, тәрбиешіге өзі үшін де, тәрбиеленуші үшін де қажет, этикет және қарым-қатынас мәдениетінің негізгі талаптарын білу- орташа.

Бұл деңгей әріптестердің, тәрбиеленушілердің және олардың ата-аналарының тәрбиеші қызметін жоғары бағалауымен байланысты. Оларда кәсіби қызметтің біліктері мен дағдылары қалыптасқан. Кәсіби саладағы жеке жетістіктер арқылы өзін-өзі жүзеге асыруға деген ұмтылыс пайда болады, олар психорегуляция өнерін игерген (олар психикалық стрессті алып тастап, шығармашылық күйге ене алады), балалар ұжымын басқару біледі.

Ұсынымдар: Барлық педагогтарға қарым-қатынас дағдылары және тәрбиеленушілермен олардың ата-аналарымен және әріптестерімен өзара әрекеттесу кезінде қиын жағдайлардан шығудың жолын табу, жұмыста қолдану.

Икемділік, тапқырлық, реакция жылдамдығын көрсету. Өз жұмысын өзінің психикалық саулығын сақтайтындай етіп ұйымдастыру. Жүйке кернеуі мен психикалық стрессті жеңілдетуді үйрену. Релаксация. Әлемдегі ең қиын жұмыс-бұл өзінмен жұмыс, өз қателіктеріңмен жұмыс. Мен өзін-өзі тәрбиелеуді және көбірек басқаларға мейірімділік көрсетуді ұсынамын. Төмен көрсеткіш көрсеткен барлық әріптестерге айтарым бар күшін педагогикалық қызметке дайындыққа жұмылдыру. Балалармен қарым-қатынаста психофизикалық белсенділік пен эмоционалды көңіл-күйдің жеткіліксіз әлеуетін арттыру. Өз жұмысында балалар сезімдерін жағымды эмоцияларымен қанықтыруға ықпал ететін тәрбиешінің қарым-қатынас әдістерін қолдану. Бірлескен қызметке деген құштарлық негізінде қарым-қатынас орнату.

Қорытынды: Педагогты- тәрбиелі, мәдениетті деп санауға болады, егер ол іс-әрекеттер саналы түрде этика мен құқық талаптарына бағынса, егер ішкі мазмұны мінез-құлықпен үйлессе. Тәрбиешінің этикасы жеке тұлғаның ішкі көзқарасы мен сыртқы мінез-құлқынан көрінетін идеалға, кемелдікке ұмтылуынан көрінеді. Жеке тұлғаның ішкі құрамдасы- рухани байлығын, білімі мен сезімін білдірсе, сыртқы құрамдас бөлік олардың күнделікті іс-әрекеттегі реакциясының дәрежесін білдіреді. Тәрбиешінің қасиеттері педагогиканың осы гуманистік қағидаларына сәйкес келсе, ол баланы зейінді, мейірімді, интеллектуалды, ұлтжанды, мәдениетті, жауапкершілікті, шыншыл, әдепті, сезімтал, басқа адамның мәселесіне бей-жай қарамайтын етіп тәрбиелей алады.

Тәрбиешілердің кәсіби этика негіздерін анықтау, кәсіби этиканы жетілдіру мүмкіндіктерін нақтылау мақсатында жүргізіген зерттеу, ешқандай жоғары білім де, мол педагогикалық тәжірибе де тәрбиешіні этикалық тұрғыдан сауатты ете алмайтынын дәлелдеді. Мектепке дейінгі педагогтардың этикалық құзыреттілігі мәселесіндегі негізгі және шешуші құрамдас **оның ішкі этикалық мәдениеті, тұлғаның өзі** болып табылады. Қазіргі қоғам тәрбиешіге негізгі талаптарды қояды: тәрбиеші ең алдымен өзі адамгершілік- моральдық тәрбиеленген болуы керек. Барлық адамдар әрқашан ілтипатпен және мейірімділікпен қарауды, барлығының сүйіспеншілігі мен құрметіне ие болғанын қалайды. Ешкім ешқашан оларға сөгіс пен ескертулер жасамауын қалайды. Мұның сыры тек сыпайы, айналасындағы адамдарға әрқашан мейірімді және әдепті адамға ғана оң қарайды. Тек сыпайы және мейірімді адамды бәрі олар құрметтейді және жақсы көреді, тек осындай адамның шынайы достары бар.

Тәрбиешінің кәсіби қалыптасуы үшін педагогикалық шеберлікті жетілдірумен қатар, жеке тұлғада болатын ең маңызды ішкі процесс ретінде өзін-өзі тәрбиелеу қажетті шарт болып табылады. Маңыздысы-өзіңіздің әрекеттеріңіз бен әрекетсіздіктеріңізді, қылықтарыңызды немесе қателіктеріңізді білу. Парасатты тәрбиеші балаларды тәрбиелеуде қателіктерді азайту қабілетімен сипаттайды. Әр тәрбиеші педагогикалық шеберлікті игере алады, бірақ теориялық білімге, практикалық дағдыларға және озық тәжірибеге негізделген өзін-өзі дамытуға бағытталған жалықпай өзін-өзі тәрбиелеу арқылы ғана. Тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігі саналы кәсіби қызмет болып табылады, ол педагогикалық шеберліктің қайнар көзі және жеке тұлғаның жалпы мәдени, іскерлік қасиеттерінің бірлігі болады.

Адамгершілік негіздерін білу, іс-әрекетінен адамгершілік мәнін көре білу, кәсіби қызмет процесінде балаларға әсер ету тәсілдері, балалармен қарым-қатынаста пропорциялық сезім— бұл тәрбиешінің этикалық мінез-құлқының қажетті шарттары. Зерттеу педагогикалық шеберлік пен педагогтардың этикалық мінез-құлқының құралы ретінде кәсіби этиканы қалыптастыру мәселесінің маңыздылығын растады.

Сөзімді, В. А. Сухомлинский мұғалімнің еңбегін бейнелі мүсіншінің еңбегімен салыстыру кезінде. *"Барлық мазасыздық, барлық қайғы-қасірет және біздің барлық ісіміздегі шығармашылығымыз, - деп жазады педагогикалық еңбектің бұл шебері, - бұл бірнеше мүсіншілердің болуы. Бұл отбасы, тәрбиешінің жеке басы және балалар ұжым, кітап және мүлдем күтпеген мүсіншілер, айталық бала көшеде дос болған таныстары. Егер бұл күштердің бәрі бірлесіп әрекет ететін болса көп нәрсені адамдар қанишалықты оңай жасайтын еді! Бірақ әрбір шебердің мінез-құлқы мен пейілі, қолжазбасы және ең соңында өз идеясы болашақтың өзіндік этикалық және эстетикалық идеалы бар. Әрқайсысында – қарсыластардың шығармашылығына сын көзбен қарауға бейімділік және басқа мүсіншінің қолы жұмыс істейді. Әсер етудің барлық алуан түрлілігін біріктіріңіз, мүмкіндігінше үйлесімділікке қол жеткізу - мұғалімнің міндеті»*-деген тамаша сөзімен қорытындылағым келеді.

Зерттеу жүргізіп, мониторинг шығарған педагог психолог М.Е.Төлепова
Күні 21.12.2023